

УДК 7.012:687.01:502.131.1

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/99-1-48>

Олена КОЛОСНІЧЕНКО,

orcid.org/0000-0001-5665-0131

*доктор мистецтвознавства, професор,
професор кафедри моди та стилю*

*Київського національного університету технологій та дизайну
(Київ, Україна), 3212793@gmail.com*

Тетяна СТРУМІНСЬКА,

orcid.org/0000-0003-0449-4768

*кандидат технічних наук, доцент,
завідувач кафедри моди та стилю*

*Київського національного університету технологій та дизайну
(Київ, Україна), tatiانا935@gmail.com*

Марина КОЛОСНІЧЕНКО,

orcid.org/0000-0003-0020-3214

*доктор технічних наук, професор,
професор кафедри моди та стилю*

*Київського національного університету технологій та дизайну
(Київ, Україна) mv.kolosnichenko@gmail.com*

ЕСТЕТИЧНА РЕМОНТОПРИДАТНІСТЬ КОСТЮМА ЯК ЛОКАЛЬНИЙ КРИТЕРІЙ ПОДОВЖЕННЯ ЖИТТЄВОГО ЦИКЛУ ОДЯГУ

У статті здійснено теоретичне обґрунтування поняття естетичної ремонтпридатності костюма як локального дизайн-критерію подовження життєвого циклу одягу в умовах трансформації сучасної модної індустрії та її орієнтації на принципи сталого розвитку. Ремонт інтерпретується як особливий тип формотворчого втручання, що активується в точці порушення структури виробу та здатний змінювати його композиційні, пластичні та образні характеристики. На цій основі запропоновано розмежування загальної ремонтпридатності, пов'язаної з фізичним усуненням дефекту, та естетичної ремонтпридатності, яка визначає здатність форми інтегрувати локальні зміни без втрати носибельної переконливості та стилістичної визначеності.

У дослідженні дефект розглядається як морфологічна подія у структурі костюма, що порушує організацію ліній, площин, вузлів і ритмів та вимагає проектного осмислення. Систематизація типів ушкоджень здійснюється з урахуванням їх топологічних, геометричних і композиційних характеристик, що дозволяє співвіднести морфологію дефекту з відповідними режимами ремонту – поверненням до попереднього стану, компенсацією втрати та трансформацією форми. У межах цього підходу виокремлено типи видимого й прихованого ремонту, а також розкрито їхню роль у формуванні композиційної логіки виробу.

Особливу увагу приділено локальним композиційним сценаріям інтеграції втручання, зокрема включенню дефекту в існуюче членування, площинній компенсації, ритмічному узгодженню, зміні акцентів і структурній трансформації силуету. На основі узагальнення цих підходів сформульовано критерії естетичної ремонтпридатності, серед яких морфологічна адекватність, локалізаційна сумісність, керована видимість, композиційна включеність, матеріально-пластична узгодженість і сценарна носибельність.

Отримані результати дозволяють розглядати ремонт як самостійний проектний режим у дизайні костюма, що поєднує морфологічний, композиційний і образний рівні організації форми. Запропонований підхід розширює теоретичні засади дизайну одягу, конкретизує механізми подовження його життєвого циклу та створює підґрунтя для подальшого розвитку методів оцінювання якості ремонтного втручання в системі сучасної моди.

Ключові слова: *дизайн костюма, ремонт одягу, естетична ремонтпридатність, морфологія дефекту, композиційна інтеграція, трансформація форми, сталий розвиток моди.*

Olena KOLOSNICHENKO,
 orcid.org/0000-0001-5665-0131
 Doctor of Art Studies, Professor;
 Professor at the Department of Fashion and Style
 Kyiv National University of Technologies and Design
 (Kyiv, Ukraine), 3212793@gmail.com

Tetiana STRUMINSKA,
 orcid.org/0009-0009-8653-2668
 PhD in Engineering Sciences, Associate Professor;
 Head of the Department of Fashion and Style
 Kyiv National University of Technologies and Design
 (Kyiv, Ukraine), tatiana935@gmail.com

Maryna KOLOSNICHENKO,
 orcid.org/0000-0003-0020-3214
 Doctor of Engineering, Professor;
 Professor at the Department of Fashion and Style
 Kyiv National University of Technologies and Design
 (Kyiv, Ukraine) mv.kolosnichenko@gmail.com

AESTHETIC REPAIRABILITY OF COSTUME AS A LOCAL CRITERION FOR EXTENDING THE GARMENT LIFE CYCLE

The article provides theoretical substantiation of the concept of the aesthetic repairability of costume as a local design criterion for extending the garment's life cycle within the context of contemporary transformations in the fashion industry and its orientation toward sustainable development principles. Repair is understood as a specific type of form-generating intervention, activated at the point of structural disruption, capable of altering a garment's compositional, plastic, and expressive characteristics. On this basis, a distinction is proposed between general repairability, associated with the physical elimination of damage, and aesthetic repairability, which defines a form's capacity to integrate localized modifications without losing its wearability and stylistic coherence.

Within the study, a defect is conceptualized as a morphological event in the structure of costume that disrupts the organization of lines, planes, joints, and rhythms and therefore requires a design-oriented interpretation. The systematization of damage types is carried out with consideration of their topological, geometric, and compositional characteristics, enabling the correlation of defect morphology with corresponding repair modes, including restoration of the previous state, compensation of loss, and transformation of form. Within this framework, visible and invisible repair types are distinguished, and their role in shaping the compositional logic of the garment is clarified.

Particular attention is given to local compositional scenarios of integrating repair interventions, including incorporation of defects into existing structural segmentation, planar compensation, rhythmic alignment, reconfiguration of accents, and structural transformation of the silhouette. Based on the synthesis of these approaches, the criteria of aesthetic repairability are formulated, including morphological adequacy, locational compatibility, controlled visibility, compositional integration, material-plastic coherence, and scenario-based wearability.

The results obtained allow repair to be understood as an autonomous design mode in costume design, integrating morphological, compositional, and expressive levels of form organization. The proposed approach expands the theoretical foundations of garment design, specifies the mechanisms for extending product life cycles, and provides a basis for the further development of methods for evaluating the quality of repair interventions within contemporary fashion systems.

Key words: *costume design, garment repair, aesthetic repairability, defect morphology, compositional integration, form transformation, sustainable fashion development.*

Постановка проблеми. У сучасному дизайні костюма проблема довговічності набуває розширеного змісту і об'єднує як матеріально-технологічні характеристики виробу, так і його здатність зберігати тривалість носіння у процесі експлуатаційних змін. Одяг вже функціонує як видимий елемент тілесного образу, тому його життєздатність визначається здатністю підтримувати композиційну та образну цілісність навіть після втрати

первинної конструктивної завершеності. У цьому контексті ремонт постає як важливий етап існування виробу, що впливає на його подальше функціонування.

У професійній практиці ремонт традиційно описується як сукупність технічних дій, спрямованих на усунення дефектів. Це – закріплення швів, ліквідація проривів, відновлення країв або заміна фурнітури. Водночас у межах дизайн-під-

ходу ремонт набуває значно ширшого значення, оскільки кожне втручання у структуру виробу змінює його формотворчу систему. Таке втручання впливає на лінійну організацію, площинні співвідношення, пластичний характер форми та її образну цілісність, що надає ремонту формально-композиційного значення.

У попередніх дослідженнях емоційної довговічності моди доведено, що сучасний модний дискурс орієнтується на тривалість використання речей, їхню індивідуальну значущість, а також на розвиток практик догляду й ремонту як складових життєвого циклу виробу (Струмінська Т., Колосніченко О. та Остапенко Н., 2026). У цьому контексті ремонт виступає механізмом підтримання речі в активному використанні. Це положення конкретизується через питання про художньо-композиційні умови, за яких відремонтований виріб зберігає свою тривалу придатність для якісного носіння, через що залишається частиною гардеробної практики.

Складність проблеми зумовлена тим, що пошкодження в одязі є неоднорідними. Розходження шва, наскрізний прорив у площині деталі, стирання матеріалу в зоні постійної напруги, втрата гудзика чи пошкодження блискавки, деформація краю, перекіс силуету або локальна втрата форми – кожен із цих випадків репрезентує окремий тип порушення форми. Такі ушкодження виникають у різних топологічних зонах виробу – у швах, на згинах, у пластичних полях, у вузлах кріплення, у зонах тертя, а також у композиційно активних або нейтральних ділянках. Відповідно, ремонт набуває варіативного характеру і передбачає різні способи втручання у форму виробу. Те, що в одному випадку відновлюється непомітним підшиванням, в іншому потребує введення нового елемента, зміни ритму, переакцентуації або навіть часткової трансформації форми.

У зв'язку з цим доцільним є розмежування загальної ремонтпридатності та естетичної ремонтпридатності костюма. Загальна ремонтпридатність характеризує можливість фізичного усунення дефекту, тоді як естетична ремонтпридатність визначає здатність виробу прийняти локальне втручання без порушення його композиційної та образної логіки. У цьому аспекті ремонт розглядається як формотворча операція, що передбачає узгодження нового елемента з морфологією виробу та його стилістичною структурою.

Актуальність такого підходу підтверджується сучасними міжнародними дослідженнями, у яких серед факторів, що впливають на рішення про ремонт, визначено не лише технічні чи економічні

умови, а й якість дизайну виробу та відповідність відремонтованої речі ідентичності користувача (Zhang & Hale, 2022; Sigaard & Laitala, 2025).

Отже, у межах цієї статті проблема визначається як необхідність переходу до дизайн-орієнтованого аналізу ремонту, у якому він розглядається як локальне втручання у форму. Такий підхід дозволяє інтерпретувати ремонт як морфологічне та композиційне опрацювання місця ушкодження, спрямоване на одночасне усунення дефекту та збереження або трансформацію образної цілісності костюма.

Аналіз досліджень. Актуальне поле досліджень ремонту одягу сформоване переважно на перетині сталого споживання, досліджень моди (fashion studies), вивчення споживчої поведінки (consumer behavior) та політикоорієнтованих підходів (policy-oriented approaches). У цьому контексті ремонт найчастіше аналізується як частина практик подовження використання речей, зменшення текстильних відходів і переорієнтації модної індустрії на повільніші режими споживання. Для розуміння загального контексту важливою є робота «Емоційна довговічність у моді: нові стратегії дизайну та споживання», де обґрунтовано, що тривале використання одягу пов'язане з його здатністю підтримувати символічний, естетичний та ціннісний зв'язок із користувачем. Саме в цій роботі ремонт, програми догляду та сервісні моделі вперше були введені в ширший національний дослідницький контекст як важливі складові сучасного переосмислення моди (Струмінська Т., Колосніченко О. та Остапенко Н., 2026). В роботі окреслено культурно-ціннісний горизонт проблеми, проте не деталізовано ремонт як окрему морфологічну й композиційну подію у формі костюма.

Значний масив сучасних досліджень зосереджений на поведінковому вимірі практик ремонту одягу. Зокрема, у праці S. Diddi та R.-N. Yan, присвяченій сприйняттю споживачами ремонту одягу та практик його спільного відновлення, встановлено, що частота звернення до лагодження визначається співвідношенням між стримувальними чинниками та мотиваційними установками (Diddi & Yan, 2019).

Дефіцит часу, відповідних навичок, інструментів і матеріальних ресурсів істотно знижує готовність споживачів до здійснення ремонту, тоді як позитивне ставлення до лагодження, усвідомлення його функціональної та ціннісної значущості, а також залученість до сталих постспоживчих практик, навпаки, підсилюють намір підтримувати речі в експлуатації. Для поточної проблематики це дослідження є показовим, оскільки переконливо

демонструє, що ремонт виходить за межі суто технічної дії та функціонує як соціокультурна практика, вписана у повсякденні сценарії використання речей і підтримувана колективними нормами. Водночас аналітичний фокус роботи зосереджено переважно на поведінкових аспектах, тоді як структурно-проектний вимір ремонтного втручання залишається поза межами розгляду. Зокрема, питання інтеграції сліду ремонту у формальну організацію виробу в дослідженні не проблематизується.

Важливою для дизайн-проблематики є праця L. Zhang та J. Hale, у якій проаналізовано бар'єри й чинники, що впливають на практики ремонту та функціональної трансформації одягу в культурі повсякденного споживання мешканців Великої Британії (Zhang & Hale, 2022). Автори засвідчують, що перешкодами до подовження життєвого циклу виробів виступають дефіцит навичок і висока вартість сервісного обслуговування, а також недоліки проектування (poor product design) та невідповідність відремонтованої речі уявленням користувача про власну ідентичність (incongruence with identity).

Саме ці положення безпосередньо виводять проблему ремонту у площину дизайнерського аналізу. Якщо неякісне або непродумане проектне рішення стає бар'єром до лагодження, то витоки проблеми слід шукати не на етапі сервісного втручання, а в структурі форми виробу. Водночас коли відновлена річ не узгоджується з образом самопрезентації користувача, вирішальним чинником стає не лише функціональна придатність, а й композиційна та образна прийнятність результату. Разом із тим, дослідження зосереджується переважно на поведінкових аспектах, тоді як морфологічна логіка ремонтного втручання не отримує розгорнутого аналізу.

Вагомий теоретичний внесок у розуміння ремонтпридатності текстильних виробів здійснено в дослідженні A. S. Sigaard та K. Laitala, де це поняття інтерпретується як багатовимірна категорія, сформована взаємодією типів пошкоджень, користувацьких компетентностей і соціокультурного контексту (Sigaard & Laitala, 2025). Автори переконливо доводять, що ремонтпридатність у сфері текстилю має складнішу природу порівняно з іншими товарними категоріями, а сам ремонт пропонують трактувати ширше, ніж просте відновлення первісного стану виробу. У цьому контексті до змісту ремонту вони відносять не лише усунення пошкоджень, а й практики догляду, корекції, удосконалення, а подекуди – часткового перепроєктування форми.

Для дизайну костюма цей підхід є принциповим, оскільки зміщує акцент із відтворення вихідної форми на можливість її трансформації. Ремонт у такому розумінні перестає бути актом повернення до «початкової норми» та постає як зміна, корекція або часткове переозначення формально-композиційної структури виробу. Водночас у зазначеному дослідженні основна увага зосереджена на практичній складності ремонтних процедур і типології пошкоджень, тоді як естетична логіка включення втручання в композицію костюма окремо не розглядається.

Окремий напрям досліджень стосується афективного виміру ремонту. У праці «Ремонт одягу та гарний настрій: чи впливають позитивні емоції на екологічну поведінку щодо одягу?» доведено, що позитивні емоції, пов'язані з процесом лагодження одягу, підсилюють наміри здійснювати ремонт і пов'язані з вищою фактичною частотою таких дій, тоді як очікування або переживання нудьги знижують ймовірність повторного втручання (Zhou L. et al., 2026).

Для проблематики представленого дослідження ці результати мають принципове значення. Якщо досвід ремонту супроводжується відчуттям задоволення, компетентності й творчої самореалізації, то візуально-образна якість отриманого результату неминуче набуває особливої ваги. Отже, афективний компонент ремонтної практики опосередковано виводить нас на питання її естетичної переконливості та композиційної узгодженості. Водночас у зазначеному дослідженні основний акцент зроблено на емоційних переживаннях і поведінкових намірах, тоді як морфологія uszkodження та формотворча логіка ремонтного втручання не стають предметом окремого аналізу.

Отже, опрацьований сучасний науковий дискурс переконливо пояснює, чому ремонт одягу здійснюється або не здійснюється, окреслюючи вплив індивідуальних компетентностей, емоційних переживань, культурних норм, механізмів соціального навчання та інфраструктурної підтримки сервісів. Натомість значно менш опрацьованим залишається питання, яким чином ремонтне втручання має бути організоване в межах формально-композиційної структури костюма, щоб воно не сприймалося як випадковий слід аварійності, а зберігало, трансформувало або перекодувало образну цілісність виробу.

Поза системним аналізом залишаються такі аспекти, як морфологія зони uszkodження, відповідність геометрії дефекту типу дизайнерського втручання, режими видимого й прихованого ремонту, локальні композиційні сценарії вклю-

чення втручання в лінію, площину, ритм чи акцент, а також типологія співвідношення «дефект – стратегія формоутворення». Зазначена теоретична невизначеність потребує уточнення категорії естетичної ремонтпридатності костюма як окремої категорії дизайну, що функціонує на рівні конкретної зони uszkodження та поєднує морфологічні, композиційні та образні виміри втручання.

Мета статті. Метою статті є теоретичне обґрунтування поняття естетичної ремонтпридатності костюма як локального дизайн-критерію подовження життєвого циклу одягу. Для цього у роботі розкривається морфологія місць uszkodження як вихідна умова проектування ремонтного втручання. Окреслюються типи видимого та прихованого ремонту та аналізуються локальні композиційні сценарії включення дефекту у формально-образну структуру виробу.

Виклад основного матеріалу. В представленій статті ремонт розглядається як «вторинний акт формоутворення» після початку експлуатації виробу. Така позиція є принциповою, оскільки змінює фокус аналізу. Якщо ремонт зводиться лише до технічного усунення пошкодження, у центрі уваги опиняються показники міцності, надійності з'єднань, відповідність фурнітури чи доступність сервісу. Проте для костюма цього недостатньо, оскільки одяг продовжує функціонувати в гардеробі лише за умови його візуальної, стилістичної та тілесної прийнятності. Функціональне відновлення саме по собі не гарантує повернення речі до активного використання. Це відбувається тоді, коли втручання не порушує типологічну визначеність виробу, не вступає в конфлікт із його образом і не акцентує дефект. У такому розумінні естетична ремонтпридатність постає як здатність костюма приймати втручання без втрати композиційної цілісності та носибельної переконливості.

Таке розуміння узгоджується з практико-орієнтованим трактуванням ремонтпридатності у сфері текстилю, запропонованим А. S. Sigaard та К. Laitala, де ремонт інтерпретується значно ширше ніж усунення пошкодження (correction of damage), як догляд (maintenance), корекція або адаптація (adjustment), удосконалення (upgrade) чи навіть часткове перепроєктування виробу (redesign) (Sigaard & Laitala, 2025).

Для теорії дизайну цей підхід має принципове значення, адже дозволяє осмислити ремонт як продовження формотворчого процесу. Під таким кутом зору втручання стає одним із етапів еволюції виробу, що змінює його пластичну структуру та уточнює композиційні акценти з можливістю трансформації образу. Тобто ремонт тепер стає

фазою динамічного розвитку форми в межах її життєвого циклу.

Першою аналітичною передумовою такого підходу є трактування дефекту як *морфологічної події у структурі форми*. Дефект знижує фізичну цілісність матеріалу, порушуючи систему ліній, площин, меж, вузлів і переходів, що організують костюм як цілісність. Ідентичні за матеріальною природою uszkodження набувають різного проєктного статусу залежно від локалізації. Розходження шва по бічній лінії та наскрізний прорив у центрі полички є різними формотворчими ситуаціями. У першому випадку uszkodження збігається з уже існуючим членуванням, у другому – розриває площину та втручається у ритм, акцент або візуальну рівновагу виробу. Аналогічно, протирання в зоні ліктя чи коліна може бути включене у логіку функціонального підсилення, тоді як дефект у композиційно домінуючій ділянці одразу набуває знакового характеру.

Морфологію uszkodження доцільно описувати через взаємопов'язані параметри. Перший – топологічний, що визначає розташування дефекту відносно швів, країв, зон згину, напруги, тертя та композиційних центрів. Другий – геометричний, який окреслює характер пошкодження як точкового, лінійного, площинного, крайового чи вузлового. Третій – глибинний, пов'язаний зі ступенем руйнування матеріалу – від поверхневого стирання до наскрізного прориву або втрати елемента. Четвертий – композиційний статус uszkodженої ділянки – її належність до фону, ритмічної структури, силуетоутворювального вузла чи доміючої. Лише сукупність цих характеристик створює підстави для обґрунтованого проєктного рішення. В іншому випадку ремонт зводиться до реактивної технологічної дії, що часто породжує візуальну невідповідність. Зазначені параметри дозволяють перейти від абстрактного опису uszkodження до його типологізації, що необхідна для визначення адекватної дизайнерської стратегії втручання.

На цій основі можна окреслити *базові морфологічні типи дефектів*.

Шовні дефекти пов'язані з розходженням або ослабленням з'єднань і зазвичай збігаються із вже наявним членуванням форми, що дозволяє усунути uszkodження в межах існуючої конструктивної логіки виробу.

Площинні дефекти – отвори чи локальна втрата матеріалу в центрі деталі – потребують введення нового формального елемента або переорганізації ділянки.

Дефекти зон напруги і тертя, протирання в ліктях, колінах, кроковій зоні, під пахвами, по

лініях згину тощо, вимагають врахування перспективи повторного зносу.

Вузлові дефекти стосуються фурнітури та криплень.

Крайові дефекти порушують завершальні лінії форми.

Силуетні деформації змінюють пропорційний баланс і просторову конфігурацію виробу, коли річ втрачає форму через розтягнення, перекис, провисання або нерівномірне старіння конструктивно значущих ділянок.

З огляду на це, ремонт у дизайні костюма не можна трактувати як просте відновлення. Доцільно виокремлювати три типи втручання – повернення до попередньої конфігурації форми, компенсацію втрати та трансформацію форми.

Повернення до попередньої конфігурації форми орієнтоване на відновлення попередньої конфігурації форми без введення нових структурних або композиційних елементів та без появи візуально активного сліду втручання.

Компенсація передбачає введення нового елемента – латки, підсилювача, вставки, дубляжу, нового краю, модифікованої фурнітури тощо, що заміщує втрату та формує новий локальний акцент. Її завдання полягає не у симуляції «первинного стану», а в дозованому заміщенні втраченої цілісності.

Трансформація змінює саму конфігурацію виробу – пропорцію, членування або функціональний режим – і найбільш виразно демонструє, що ремонт може виступати етапом розвитку форми.

Ці три типи втручання не тотожні ідеї *видимого* і *невидимого* ремонту, хоча й пов'язані з нею.

Невидимий ремонт орієнтований на мінімізацію сліду втручання. Його доцільно застосовувати в тих випадках, коли образ речі тримається на безперервності площини, точності лінії, симетричній рівновазі тощо. Це насамперед стосується формально стриманого одягу, виробів із гладких однорідних тканин, речей зі статусною, церемоніальною або наближеною до класичної стилістикою, де випадковий видимий слід втручання легко переходить у розряд композиційної вади. Невидимий ремонт тут не є самоціллю; він виконує функцію збереження режиму сприйняття, у якому річ існувала спочатку. Щоб бути переконливим, він потребує високої матеріально-пластичної узгодженості – відповідності кольору, фактури, щільності, напрямку нитки, товщини, блиску та характеру старіння нового фрагмента стосовно основної тканини.

Видимий ремонт має іншу логіку. Він не приховує втручання, але переводить його з розряду

аварійної ознаки в розряд осмисленого елемента форми. У цьому сенсі сама по собі видимість не є естетичною проблемою; проблемою є тільки немотивована, випадкова або композиційно неорганізована видимість. Видимий ремонт виявляється доречним там, де стилістичний образ виробу це допускає. У таких речах ремонтний слід може не маскуватися, а, навпаки, включатися в логіку виробу як підсилювач конструктивності, як новий ритмічний елемент або як новий акцент. Його успішність визначається не фактом помітності, а ступенем композиційної організованості масштабу, фактури та локалізації.

Отже, вибір режиму втручання має визначатися композиційним статусом ушкодження. Саме в цьому контексті доречно говорити про керовану видимість ремонту – ступінь його проявленості, підпорядкований морфології дефекту та стилістиці виробу.

Якщо перейти від загальних режимів до конкретної формально-композиційної логіки, можна виокремити кілька локальних сценаріїв організації ремонтного втручання.

Перший сценарій – *включення ушкодження в існуюче членування форми*. Його сутність полягає в тому, що дефект співвідноситься з уже наявною лінією конструктивного поділу – швом, рельєфом, краєм кишені, кокеткою, лінією борта, поясом або манжетом тощо. Такий підхід є структурно економічним, оскільки втручання не формує нового композиційного центру, а функціонує в межах заданої архітектоники виробу. Цей сценарій є доцільним передусім для шовних і крайових дефектів, а також частини вузлових порушень, коли логіка форми спирається на вже існуючу тектоніку виробу.

Другий сценарій – *площинна компенсація втрати*. Він застосовується у випадках, коли ушкодження розташоване в центрі деталі й не пов'язане з наявною лінією членування. Тоді вводиться додатковий матеріальний або конструктивний елемент – латка, вставка, штопка, локальний дубляж чи інший модуль, який компенсує втрату цілісності. Вирішальним є не сам факт додавання нового фрагмента, а точність визначення його меж, масштабу та характеру взаємодії з площиною. Надмірно малий елемент може лише підсилити відчуття дефекту, тоді як надмірно великий здатен порушити композиційну рівновагу. Успішність рішення залежить від того, чи новий модуль узгоджується з пластикою виробу або, за умов свідомо видимого втручання, має чітке формальне обґрунтування.

Третій сценарій – *ритмічне узгодження втручання*. Він актуальний тоді, коли одиничний ремонтний елемент виглядає ізольовано і потребує візуаль-

ної підтримки через повтор або співвіднесення з іншими ділянками форми. Такий підхід є продуктивним у зонах, де ритм закладений конструктивно – в області ліктів, колін, кишень, планок, плечових і бічних ліній тощо. Повтор не обов'язково передбачає буквальну симетрію, мова йде про досягнення композиційної рівноваги, завдяки якій втручання набуває системного характеру.

Четвертий сценарій – *зміна композиційного акценту*. Він необхідний у випадках, коли ушкодження виникає в зоні домінанти і не може бути усунене безслідно. Тоді доцільно не маскувати дефект, а змінити структуру візуальних пріоритетів. Це може реалізовуватися через введення додаткової лінії, конструктивного елемента, контрастної вставки або заміну вузла чи фурнітури. У такому разі дефект не приховується, а переосмислюється

в межах нової композиційної логіки, стаючи підпорядкованим оновленому образу виробу.

П'ятий сценарій – *структурна трансформація силуету*. Він застосовується тоді, коли локальне втручання не забезпечує переконливого результату. Зношений край може бути переведений у нову довжину, деформована лінія – у новий контур, локальне ушкодження – у зміну пропорції або часткове перекроювання. У цих випадках ремонт переходить від точкового втручання до переформування структури виробу. Саме тут найбільш виразно проявляється потенціал дефекту як чинника трансформації форми.

Для систематизації запропонованого підходу доцільно співвіднести морфологію ушкодження з пріоритетною дизайнерською стратегією ремонту (табл. 1).

Таблиця 1

Морфологічна типологія дефектів костюма та дизайн-стратегії їх формально-композиційного опрацювання

Тип дефекту	Морфологічні ознаки	Типові локалізації	Пріоритетний режим ремонту	Локальний композиційний сценарій	Дизайнерська стратегія
Шовний розрив або розходження з'єднання	Лінійне порушення без значної втрати площі матеріалу	Бічні, плечові, середні, крокові шви; пройми; рельєфи	Переважає невидимий, повернення до попередньої конфігурації	Включення ушкодження в існуюче членування форми	Відновлення шва, підсилення припуску, локальне дублювання зі збереженням попередньої лінії
Площинний прорив або отвір	Наскрізне порушення в середині деталі	Пілочка, спинка, передня та задня частина спідниці чи штанів, рукав тощо	Невидимий або видимий залежно від статусу зони	Площинна компенсація втрати	Латка, штопка, вмонтування вставки; за потреби – переведення ушкодження в новий модуль площини
Протирання в зоні напруги або тертя	Локальне тоншення, розволокнення або серійне стирання тощо	Лікті, коліна, крокова зона, під пахвами, лінії згину	Частіше видимий, компенсаційний або трансформаційний	Ритмічне узгодження втручання або площинна компенсація втрати	Підсилювальна накладка, парне дублювання, штопка з підкресленою конструктивною функцією
Крайове зношення	Руйнування завершальної лінії форми	Низ виробу, манжети, комір, борти, краї кишень	Невидимий або трансформаційний	Включення ушкодження в існуюче членування форми або структурна трансформація силуету	Новий підгин, окантування, заміна краю, укорочення або зміна завершальної лінії
Втрата або поломка функціонального елемента	Відсутність чи несправність вузла кріплення	Гудзики, блискавки, петлі, пряжки, шлевки, застібки	Невидимий або керовано видимий	Зміна композиційного акценту	Заміна на тотожний елемент, ритмічне оновлення комплексу фурнітури, переведення вузла в новий акцент
Деформація силуетної ділянки	Втрата форми, перекис, розтягнення, провисання	Низ, плечі, лінія талії, лінія колін, бічні контури, об'ємні ділянки	Трансформаційний	Структурна трансформація силуету	Перекрій, зміна довжини або ширини, нове членування, перерозподіл об'єму
Пошкодження в композиційно домінантній зоні	Дефект конфліктує з центром уваги	Центральна частина пілочки, зона декору, принта, коміра, лицьовий акцент	Видимий або комбінований	Зміна композиційного акценту	Перенесення чи реконфігурація акценту, апліквативне або фурнітурне рішення, введення мотивованої контрастної деталі

Подана типологія створює підстави для формування критеріїв естетичної ремонтпридатності костюма. На відміну від загальних систем оцінювання якості виробу, ці критерії мають локальний характер. Вони стосуються не абстрактної естетичної довершеності, а конкретної ситуації ушкодження та способу її проектного розв'язання.

Першим критерієм є морфологічна адекватність втручання. Йдеться про відповідність типу ремонту геометрії, глибини та структурній природі дефекту. Лінійне розходження з'єднання не може вирішуватися тими самими засобами, що й площинний прорив; поверхневе стирання не усуватиметься тими ж способами, що й силуетна деформація; а крайове руйнування не ремонтуватиметься як втрата функціонального вузла. Морфологічно обґрунтоване рішення виходить із характеру пошкодження і не нав'язує формі випадкових засобів.

Другим критерієм виступає локалізаційна сумісність. Вона передбачає врахування топологічного статусу ушкодженої ділянки в структурі виробу. Те, що є допустимим у зоні шва чи внутрішнього згину, може виявитися неприйнятним у центрі доміантної площини. У цьому сенсі дефект слід розглядати як подію в конкретній конструктивно й композиційно значущій точці костюма.

Третім критерієм є керована видимість. Вона означає свідомий вибір між прихованим і композиційно вираженим режимом ремонту. Якщо слід втручання мінімізується, це має бути підпорядковано збереженню безперервності форми. Якщо ж ремонт залишається видимим, ступінь проявленості втручання має відповідати морфології дефекту, стилістиці виробу та бути узгодженою з матеріально-пластичною логікою. Таким чином, видимість стає показником дисциплінованості проектного рішення.

Четвертим критерієм є композиційна включеність втручання. Відремонтована ділянка повинна функціонувати в системі ліній, площин, ритмів і акцентів виробу. Саме цей параметр дозволяє відрізнити технологічно успішний ремонт від естетично переконливого. Якщо втручання не узгоджене з композиційною організацією форми, виріб може залишатися фізично придатним, однак втрачає носибельну переконливість.

П'ятим критерієм виступає матеріально-пластична узгодженість. Для ремонту одягу недостатньо наближеного збігу кольору. Вирішальними є фактура, щільність, товщина, еластичність, напрям нитки, характер драпірування, блиск і спосіб старіння матеріалу. Цей критерій особливо

значущий у прихованому режимі ремонту, проте зберігає актуальність і в разі свідомо видимого втручання, якщо новий елемент має відповідати загальній стилістиці та пластичності виробу.

Шостим критерієм є сценарна носибельність. Вона фіксує кінцевий результат – повернення виробу до реальної практики використання. Невідповідність відремонтованої речі ідентичності користувача може виступати бар'єром до її подальшого носіння, а позитивний емоційний досвід ремонту підсилює наміри та реальну частоту лагодження. Для дизайну це означає, що якість ремонтного рішення безпосередньо впливає на готовність повторно включити річ у повсякденний образ.

Запропоноване трактування дозволяє розглядати ремонт як особливий проектний режим, що активується в точці порушення форми. У цьому режимі дефект постає як аналітичний індикатор, який виявляє чутливі ділянки конструкції, реальні сценарії зношування та межі допустимої трансформації. Саме тому для дизайну костюма принципово важливо трактувати ремонт не як зовнішню сервісну операцію, а як дизайнерське втручання, здійснене в конкретній зоні порушення форми, де морфологія ушкодження, режим видимості втручання, композиційна організація та сценарна носибельність утворюють єдине поле рішення. У такому розумінні естетична ремонтпридатність постає одним із критеріїв здатності готової форми витримувати зміну, старіння та повторне включення в культурний і повсякденний обіг.

Висновки. У статті обґрунтовано поняття естетичної ремонтпридатності костюма як локального дизайн-критерію подовження життєвого циклу одягу. Естетична ремонтпридатність визначає здатність форми приймати ремонтне втручання без втрати композиційної цілісності та стилістичної визначеності. Чітко розмежовано загальну ремонтпридатність, що забезпечує фізичне усунення дефекту, та естетичну ремонтпридатність, яка регулює формально-композиційну інтеграцію втручання. Дефект визначено як морфологічну подію у структурі виробу, що змінює топологію, геометрію та композиційний статус ушкодженої ділянки і потребує проектного, а не лише технологічного рішення.

Систематизація типів ушкоджень і співвіднесення їх із трьома режимами ремонту – поверненням до попереднього стану, компенсацією та трансформацією – формують структуровану модель дизайнерського реагування. Локальні композиційні сценарії (включення в існуюче членування, площинна компенсація, ритмічне узго-

дження, зміна акценту, структурна трансформація) демонструють конкретні способи організації втручання в межах архітектоники форми.

Сформульовані критерії естетичної ремонтпридатності – морфологічна адекватність, локалізаційна сумісність, керована видимість, композиційна включеність, матеріально-пластична узгодженість і сценарна носибельність – створюють інструмент оцінювання якості ремонтного

рішення в системі дизайну костюма. Вони дозволяють оцінити технічну доцільність втручання у зв'язку з його художньо-композиційною переконливістю. Естетична ремонтпридатність інтегрує ремонт у поле проектного мислення. Ремонт постає етапом переорганізації форми в межах її життєвого циклу. Такий підхід розширює систему проектного мислення дизайну костюма та уточнює його формотворчі засади в контексті сталості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Струмінська Т., Колосніченко О., Остапенко Н. Емоційна довговічність у моді: нові стратегії дизайну та споживання. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2026. Вип. 95, Т. 3. С. 127–137. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-3-15>.
2. Zhang L., Hale J. Extending the Lifetime of Clothing through Repair and Repurpose: An Investigation of Barriers and Enablers in UK Citizens. *Sustainability*. 2022. Vol. 14, No. 17. Article 10821. DOI: <https://doi.org/10.3390/su141710821>.
3. Sigaard A. S., Laitala K. Repairability of Clothing and Textiles: Consumer Practices and Policy Implications. *International Journal of Sustainable Fashion & Textiles*. 2025. Vol. 4, No. 2. P. 233–255. DOI: https://doi.org/10.1386/sft_00064_1.
4. Diddi S., Yan R.-N. Consumer Perceptions Related to Clothing Repair and Community Mending Events: A Circular Economy Perspective. *Sustainability*. 2019. Vol. 11, No. 19. Article 5306. DOI: <https://doi.org/10.3390/su11195306>.
5. Zhou L., Bosshard A., Sauter D., Brick C. Repairing Clothes and Feeling Good: Do Positive Emotions Influence Sustainable Clothing Behaviors? *Current Research in Ecological and Social Psychology*. 2026. Vol. 10. Article 100264. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.cresp.2026.100264>.

REFERENCES

1. Struminska, T., Kolosnichenko, O., & Ostapenko, N. (2026) Emotsiina dovhovichnist u modi: novi stratehii dyzainu ta spozhyvannia [Emotional Sustainability in Fashion: New Strategies for Design and Consumption]. *Aktualni pyttannia humanitarnykh nauk*, 95(3), 127–137. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/95-3-15> [in Ukrainian].
2. Zhang, L., & Hale, J. (2022) Extending the lifetime of clothing through repair and repurpose: An investigation of barriers and enablers in UK citizens. *Sustainability*, 14(17), Article 10821. <https://doi.org/10.3390/su141710821>.
3. Sigaard, A. S., & Laitala, K. (2025) Repairability of clothing and textiles: Consumer practices and policy implications. *International Journal of Sustainable Fashion & Textiles*, 4(2), 233–255. https://doi.org/10.1386/sft_00064_1.
4. Diddi, S., & Yan, R.-N. (2019) Consumer perceptions related to clothing repair and community mending events: A circular economy perspective. *Sustainability*, 11(19), Article 5306. <https://doi.org/10.3390/su11195306>.
5. Zhou, L., Bosshard, A., Sauter, D., & Brick, C. (2026) Repairing clothes and feeling good: Do positive emotions influence sustainable clothing behaviors? *Current Research in Ecological and Social Psychology*, 10, Article 100264. <https://doi.org/10.1016/j.cresp.2026.100264>

Дата першого надходження статті до видання: 29.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 22.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 30.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

